Mikael Hidén
Pyydetty lisäkannanotto
Perustuslakivaliokunta 28.3.2024

Perustuslakivaliokunnan kokouksessa 20.3.2024 käsiteltiin hallituksen esitystä 12/2024 vp laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Valiokunta kuuli asian käsittelyssä useita asiantuntijoita. Valiokunnan sihteerin sähköpostikirjeessä 21.3.2024 on kuultuja asiantuntijoita vielä pyydetty ottamaan kirjallisesti kantaa joihinkin ko. esitykseen liittyviin lisäkysymyksiin, ”mikäli ette katso jotakuta kysymystä jo riittävästi käsitellyksi antamassanne asiantuntijalausunnossa.”. Kannanotot pyydettiin toimittamaan ennen valiokunnan 28.3.2024 pidettävää kokousta. Esitän kannanottoni kysymys kysymykseltä seuraavassa.

- - - - - - -

1.Valiokunta pyytää arvioimaan myös kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta, onko hallituksen esityksessä huomioitu riittävästi eräistä sopimusvelvoitteista ilmenevää erottelua poliittisiin työtaisteluihin ja poliittisluontoisiin työtaisteluihin. Valiokunta pyytää myös arvioimaan erottelun merkitystä ehdotettavaan sääntelyyn ja sille esitettyihin perusteluihin säätämisjärjestysperusteluissa esitetyt perusoikeustulkinnat huomioiden.

Erottelulla poliittisiin työtaisteluihin ja poliittisluonteisiin työtaisteluihin kai tarkoitetaan kaavamaisesti ja yksinkertaistaen esitettynä erottelua poliittisen järjestelmän muuttamiseen tähtäävien ja poliittisen järjestelmän puitteissa saavutettavissa oleviin poliittisiin etuihin tähtäävien työtaistelujen välillä. Tätä joissain maissa historiaan liittyvistä syistä merkittävänä pidettyä erottelua olisi tietysti voitu tarkastella hallituksen esityksen perusteluissa, mutta en oikein näe, miksi esityksen perustelut olisivat juuri tällaisen tarkastelun puuttumisen vuoksi jotenkin riittämättömät kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta. Erottelun jotenkin huomioon ottaminen säätämisjärjestysperusteluissa olisi varmasti mahdollista, mutta en pidä sitä nyt käsillä olevan ehdotuksen perustelemisessa. mitenkään välttämättömänä. Tilanne olisi toinen, jos erottelu oltaisiin huomioimassa suomalaisessa lakitekstissä. Siihen ei nähdäkseni ole syytä mennä.

2. Valiokunta pyytää arviotanne 1. le:n 8 b §:n 4 momentin ja 2. le:n 8 b §:n 4 momentin mukaisesta lakkojen jatkamiskiellosta.

Kysymyksesssä tarkoitetut momentit ovat samasanaisia: ”Poliittista työtaistelua ei saa toimeenpanna, jos sillä tosiasiallisesti jatketaan aikaisemmin järjestettyä poliittista työtaistelua.” Momentin tarkoitus on selvä ja yhteydessään asianmukainen: - estää poliittiselle työtaistelulle asetetun enimmäiskestorajoituksen kiertäminen. Minusta kohdan muotoilu on tarkoitukseen nähden asianmukainen . Minulla ei toisaalta ole asiantuntemusta sen arvioimiseen, jättääkö kohdan mutoilu jossain soveltamistilanteessa liikaa tulkinnanvaraisuutta, joka olisi tarkemmalla muotoilulla vältettävissä.

3. Valiokunta pyytää arviotanne siitä, mikä merkitys työrauhavelvoitteen kulloisellakin mahdollisella olemassaololla on sääntelyn valtiosääntöisen arvion kannalta.

Yleisesti ottaen voidaaan sanoa, että jos työtaisteluoikeuden uusi rajoitus koskee vain tilanteita, joissa työrauhavelvoitetta ei ole, uusi rajoitus kohdistuu tai voi kohdistua PL 13 §:n suojaa nauttivan työtaisteluoikeuden laajempaan, rajoituksettomammin käytettävissä olevaan sisältöön kuin silloin, kun työtaisteluoikeuden uusi rajoitus koskee tilanteita, joissa työrauhavelvoite on voimassa. Tällaisella piirteellä saattaisi olla merkitystä ”sääntelyn valtiosääntöisen arvion kannalta” Olen valiokunnalle 20.3.2024 antamassani lausunnossa kuitenkin katsonut – tiettyjä varaumia esittäen - että hallituksen esittämät lakiehdotukset olivat säädettävissä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Se, koskiko jokin uusi työtaisteluoikeuteen kohdistuva rajoitus työrauhavelvoitteen olemassaolotilannetta tai tilannetta, jossa työrauhavelvoitetta ei ollut, ei siis nähdäkseni vaikuttanut arvioon tehtyjen ehdotusten perustuslainmukaisuudesta.

4. Valiokunta pyytää täsmällistä arviota työntekijälle määrättävien hyvitysmaksujen sääntelystä (3. le 3:6, 4.le 4:9) maksun kuittausmahdollisuus ja maksun voimassaoleva sääntely (ks. esim työehtosopimuslaki 7 §) huomioiden.

Olen valiokunnan kokouksessa 20.3.2024 kuultuna suullisesti esittänyt, että yksittäiselle työntekijälle työtaistelutoimenpiteeseen osallistumisesta määrättävä

sanktionluontoinen maksu ei hyvin sovellu työntekijäyhdistyksen toimeenpanemien työnseisausten yhteydessä yleensä sovellettuun ajatukseen vastuun kuulumisesta kollektiiville (työntekijäyhdistykselle). Samalla esitin, että perustuslakivaliokunta voisi tämän vuoksi esittää mietintövaliokunnan harkittavaksi tällaista hyvitysmaksua koskevien säännösten poistamista lakiehdotuksista. Katsoin toisaalta, että hyvistysmaksua koskevat säännökset lakiehdotuksissa olivat - maksun suuruuuden ja kertaluontoisuuden ja tuomioistuimen päätökseen sidonnaisuuden huomioon ottaen - toteutettavissa tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. - Jos perustuslakivaliokunta katsoo, että hyvitystä koskevien säännösten soveltamiseen jää liiallista tulkinnanvaraisuutta, valiokunta voi kiinnittää mietintövaliokunnan huomiota säännösten mahdolliseen selventämistarpeeseen.

5. Valiokunta pyytää lisäksi kiinnittämään huomiota 1. le:n voimaantulo- ja siirtymäsäännökseen sääntelyn taannehtivuuden näkökulmasta.

Taannehtivaa puuttumista työehtosopimuksiin käsitellään hallituksen esityksen säätämisjärjestysperustelujen lopulla (s.108-110). Jakson perusteluista voidaan tähän lainata kaksi viimeistä kappaletta.

> ”Työntekijöiden osalta ei ole kyse työsuhteeseen liittyvistä tai ansaituista taloudellisista etuuksista ja niiden suojasta, koska työtaisteluoikeuden rajoitukset liittyvät vaikuttamiseen muuhun kuin oman työnantajan toimintaan. Taloudellista merkitystä muutoksilla on lähinnä niihin liitettävien seuraamusten vuoksi. Näistä syistä ei ehdotusten ulottamisella koskemaan myös voimassa olevia työehtosopimuksia arvioida olevan kohtuuttomasti sopimusosapuolten asemaa heikentävää vaikutusta.
> Työntekijöiden ja työnantajien sekä näiden yhdistysten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta on perusteltua, että rajoitukset tulevat samanaikaisesti voimaan. Edellä kuvatulla tavalla rajoituksilla turvataan muiden etuja ja oikeuksia, jotka perustelevat myös mahdollisimman nopeaa voimaantuloa ja siten myös soveltamista voimassa oleviin työehtosopimuksiin perustuvaan työrauhavelvollisuuteen.”

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa taannehtivalle järjestelylle esitettyjen perustelujen nojalla voidaan ehdotettua taannehtivaa järjestelyä nähdäkseni pitää hyväksyttävänä. Kysymys on kuitenkin vain siitä, että ehdotettu järjestely voidaan toteuttaa tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, että sen säätäminen ts. kuuluu tavallisen lain säätäjän kompetenssiin. Kysymys ei siis ole siitä, että perustuslain säännökset – esim. yhdenvertaisuutta koskevat säännökset - tässä edellyttäisivät

ehdotetun kaltaista taannehtivaa järjestelyä. Se, että perustuslaki tässä sallisi sekä taannehtivan järjestelyn että siitä pidättäytymisen, on nähdäkseni vain yksi ilmentymä tavallisen lain säätäjälle kuuluvasta laajasta harkintavallasta .

.